

Pozorné vnímání a vnímání pozornosti

Pozorné vnímání a vnímání pozornosti nás učí dvěma schopnostem. Posilovat vnímavost k okolí a s tím i vlastní pozornost. Vnímavost se učíme posílit čtením své nejbližší krajiny a toho, jak působí na naše smysly. V programu rozebíráme, jaké pozitivní a negativní dopady na nás má naše okolí a komu takto nastavené prostředí prospívá a komu ne. Studující přemýšlejí nad tím, jak jinak by jejich okolí mohlo vypadat, aby jim v něm bylo dobře.

Cíle	<ul style="list-style-type: none"> • Účastníci a účastnice vnímají okolní vjemy a podněty a reflektují, jak působí na jejich pozornost a psychiku, jaké vyvolávají pocity. • Účastníci a účastnice pojmenovávají, co jim pomáhá a co brání v soustředění. • Účastníci a účastnice zkoumají příčiny negativních jevů ve svém okolí a analyzují, jaké dopady mají na pozornost, psychiku a wellbeing. • Účastníci a účastnice rozvíjejí svou představivost o okolním prostředí – jak má vypadat, aby naplňovalo jejich vlastní potřeby a zohledňovalo wellbeing.
Doba trvání	220 minut
Věk	15+
Prostředí k realizaci	veřejný prostor v dostupném okolí školy, kde je dostatek různých vizuálních i sluchových vjemů, pozitivních i negativních podnětů (např. náměstí s frekventovanou silnicí, hlučný přednádražní prostor, nábřeží s černou skládkou, panelové sídliště s nákupním centrem)
Pomůcky	papíry, podložky, barevné pastelky, fixy, flipcharty, vytištěné mapy zkoumané lokality, zadání aktivity Pohlednice (Příloha 1), texty pozitivních příkladů změny (Příloha 2), kartičky pocitů (NVC Brno)

Realizace

Uvedení do tématu (5 minut)

Na začátku uveďte zúčastněné do tématu: *V dnešním programu se zaměříme na zkoumání vlastní pozornosti: jak si všímáme okolních jevů a kam se naše pozornost ztrácí. Podíváme se blíže i na vjemy, na které se běžně nezaměřujeme, a přesto nás ovlivňují. Rozebereme podněty, které vnímáme negativně, nalezneme jejich příčiny. A v závěru se pobavíme o vlivu různých prostředí na naši psychiku a pozornost.*

Všímavost a soustředění na sebe (20 minut)

V této aktivitě se účastníci a účastnice vnitřně utiší, začnou se soustředit na sebe sama, na vlastní tělesné i psychické prožívání, zaměří se na vlastní pozornost, kam a proč utíká, jak s ní lze pracovat.

Program zahajte na klidném, přírodě blízkém místě (např. parčík u školy), kde se usadíte do kruhu. Účastníky a účastnice provedete asi 5minutovým zamyšlením:

- *Na začátku se soustředíme na sebe, na svoji pozornost – kam a proč nám utíká. Pohodlně se posadte na trávniku. Zavřete oči, ztište se. Vnímejte okolní zvuky, ale nenechte se jimi příliš unášet.*
- *Nyní se zaměřte na svůj dech, sledujte jeho proud. Uvědomujte si nádechy a výdechy i přestávky mezi nimi. Sledujte, jak procházejí vašim tělem. Uvědomte si, jak se cítí jednotlivé části vašeho těla (od hlavy k patě) a tělesné pocity, které v něm jsou.*
- *Možná vnímáte, jak vaše pozornost ubíhá směrem k okolním podnětům, myšlenkám, pocitům či představám. Stačí si uvědomit, že k tomu došlo, a znovu klidně obraťte pozornost k nádechu a výdechu.*

Po této meditační aktivitě následuje reflexe směřující k analýze vlastní schopnosti soustředění a pozornosti. Ptejte se:

- *Jak se teď cítíte? Jaké pocity prožíváte? (možno využít kartiček pocitů)*
- *Dařilo se vám sledovat dech a tělesné pocity a nenechat se unášet myšlenkami? Jak dlouho? Co vám při tom pomáhalo?*
- *Kam ubíhala vaše pozornost? Rozptylovaly vás okolní vjemy? Jaké?*
- *Zobrazovaly se vám představy? Jaké? Proč?*
- *Napadaly vás nějaké myšlenky? Na co? Proč?*

Reflexi aktivity se snažte rámovat tak, že naše pozornost většinou tíhne k tomu, co nám přijde aktuálně v životě důležité, a to skrze pocity („těším se, až budu o víkend u rybařit“, „bojím se písemky z fyziky“, „myslím na holku, co jsem viděl v autobuse“).

V závěru nechte skupinu sdílet, jak pracuje s pozorností a soustředěností: *Co vám pomáhá k udržování či navracení pozornosti? Co vám pomáhá k soustředění?*

Reflexi uzavřete tipy, jakými způsoby lze udržovat pozornost a jak je v současnosti pozornost kradena a zneužívána:

- *Existují různé způsoby, jak lze udržovat pozornost. Důležité je však zejména odpočívat a cvičit mozek, aby byl schopen udržet i delší dobu pozornost. Kvalitní a pravidelný spánek je stěžejní pro relaxaci kognitivních funkcí mozku. Fyzická aktivita, dostatečný pitný režim a odpočinek jsou také důležitými faktory, aby byl váš mozek schopen se soustředit.*
- *Problémem dnešní doby je hlavně nadbytek stimulů, které na nás vyskakují z mobilů, počítačů a reklamních poutačů. Je vhodné v těchto případech nedělat několik věcí najednou, odpojit se na čas od sociálních sítí a věnovat čas a pozornost činnosti, kterou chci reálně dělat.*
- *Pozornost se totiž stala obchodním artiklem společnosti, je s ní obchodováno, je zdrojem zisku. Pozornost je nám kradena. Je na nás získat ji zpět: „Reclaim our attention.“*

Metoda „pohlednice“: obrat pozornosti k okolním vjemům (35 minut)

V následující části se účastníci a účastnice zaměří na vnímání okolí – vnímání okolních vjemů a podnětů. Budou kriticky zkoumat, jak na ně působí, jaké pocity v nich vyvolávají.

Přesuňte se na následující aktivitu na místo (ideálně blízko školy), kde je dostatek (i kontroverzních a negativních) podnětů, se kterými se ne každý student či každá studentka setkávají a které mohou vést k různým emočním reakcím (veřejný prostor s frekventovanou silnicí, hluchý přednádražní prostor, znečištěné nábřeží se skládkou, stará čtvrť s novými domy s vysokým plotem apod.).

Vysvětlete, co bude každý člověk sám za sebe v následující půl hodině dělat v bezprostředním okolí (max. 5 minut pěšky od místa zadání): *Už se nebudeme, tak jako v předchozí aktivitě, věnovat tomu, jak naše pozornost ubíhá k představám a myšlenkám. V následující půlhodině obrátíme pozornost k okolním jevům a procesům, kterých si tolik nevšímáme, ale přesto nás významně ovlivňují. Budeme tedy kriticky zkoumat okolní vjemy a jevy, jak a proč na nás mají dopad. Využijeme k tomu techniky, které nám zintenzivní vnímání smyslů.*

- Rozdejte všem papír, podložku, různé barevné pastelky, mapu okolí a zadání, zdůrazněte, v kolik hodin se zde opět potkáte.
- Zadejte: *Ve zvoleném prostoru města **vnímejte okolní vjemy a podněty**, které vás upoutají, **včetně pocitů**, které ve vás místo vyvolává. Tyto vjemy, ať už jsou to vizuální objekty z okolí, sluchové či čichové podněty nebo pocity, **zakreslete barevnými pastelkami na první stranu papíru, na druhou stranu tyto vjemy či dojmy popište textem, slovy.***
- *Na tomto místě se opět potkáme za 30 minut.*

Přidejte i doporučení na konkrétní techniky: *K tomu, ať můžete intenzivněji vnímat okolní vjemy, vám poslouží tyto techniky:*

- *Zastav se, zavři oči a jen poslouchej (a čichej) podněty z okolí.*
- *Zaměř se na detaily, „zazoomuj“ jednotlivé drobnosti v okolí.*
- *Zastav se a pozoruj místo z širší perspektivy, z dálky nebo z výšky.*
- *Zastav se, zavři oči a vnímej, jak se tu cítíš.*

Vyzkoušejte tyto techniky několikrát na různých místech.

Po návratu všech se přesuňte na klidnější místo, kde se můžete usadit do kruhu a v klidu diskutovat.

Reflexe vnímání okolí (45 min)

Vytvořte následně prostor, ve kterém mohou zúčastnění a zúčastněné navzájem sdílet a reflektovat, jak se jim dařilo vnímat okolí, jaké nejsilnější či nejslabší vjemy a pocity si pamatují a proč. Dále pak budou analyzovat, proč se jim líbí či nelíbí.

Na začátku reflexe se zeptejte na bezprostřední pocity a případné problémy s vnímáním okolí:

- *Jak se vám dařilo vnímat okolí?*
- *Vybavíte si problémy s nějakou z použitých technik? Jaké a proč?*

Poté rozdělte účastníky a účastnice do skupin po 3 až 5 lidech, každé skupině dejte flipchart a fixy. V těchto skupinách budou nadále pracovat i v dalších aktivitách. Zadejte každé skupině, aby rozdělila plakát na 4 kvadranty (pozitivní silné, negativní silné, pozitivní slabé a negativní slabé) a aby mezi sebou sdílela vjemy a pocity, které následně zaznačí do těchto kvadrantů. Nechte na to asi 15 minut.

- *Zadejte: Sdílejte v rámci skupin, jaké byly vaše vjemy a pocity (+ pozitivní silné, - negativní silné; + pozitivní slabé, - negativní slabé) z okolí a PROČ?*
  - *Jaké vizuální objekty/věci upoutaly vaše pozornost? Jaké typy objektů přitahovaly váš zrak?*
  - *Jaké barvy? Jaké sluchové (a čichové) vjemy si pamatujete, že byly nejintenzivnější? Proč zrovna tyto podněty?*
  - *Jak tyto vjemy působily na vaši psychiku? Jaké pocity ve vás vyvolávalo toto místo?*
- *Zaznačte tyto vjemy a pocity do příslušných kvadrantů (pozitivní/negativní a silné/slabé).*

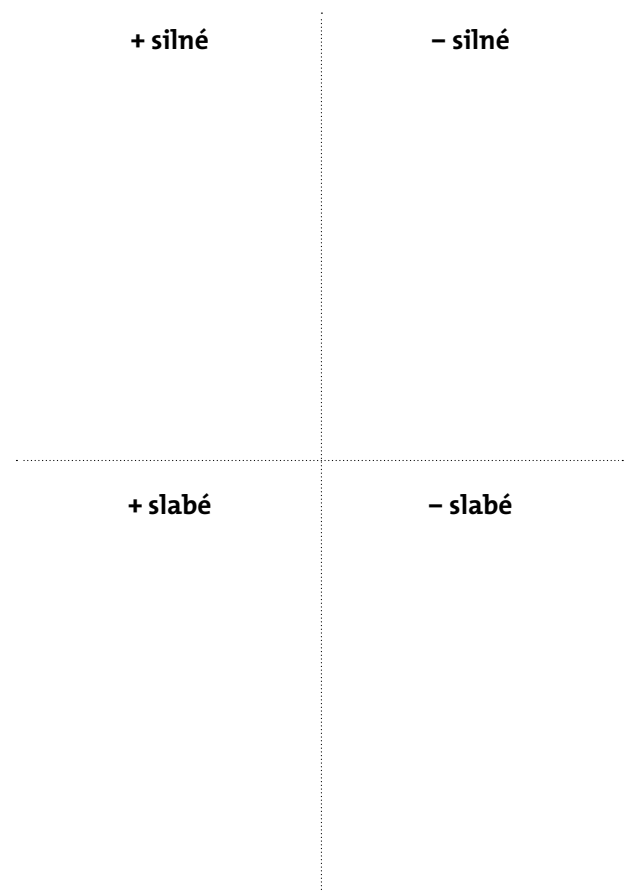
V další fázi řekněte skupinkám, aby se v 10 minutách zaměřily na rozbor silných vjemů a pocitů:

- *Proč byly tyto vjemy pro vás negativní? Proč se vám to nelíbí?*
- *A naopak proč byly tyto vjemy pro vás pozitivní? Proč se vám to líbí?*

Následně nechte skupiny navzájem představit nejsilnější vjemy a proč je shledaly jako pozitivní, resp. negativní. Ptejte se na otázky spojené s reflexí pozornosti – kam tíhla pozornost účastníků a účastnic nebo co jim naopak unikalo:

- *Co stálo v centru vaší pozornosti?*
- *Jaké podněty vám naopak unikaly?*
- *Proč si (ne)všimáte těchto věcí?*

Na závěr je vhodné vypíchnout a propojit nejčastěji zmiňované vjemy a jejich důvody.

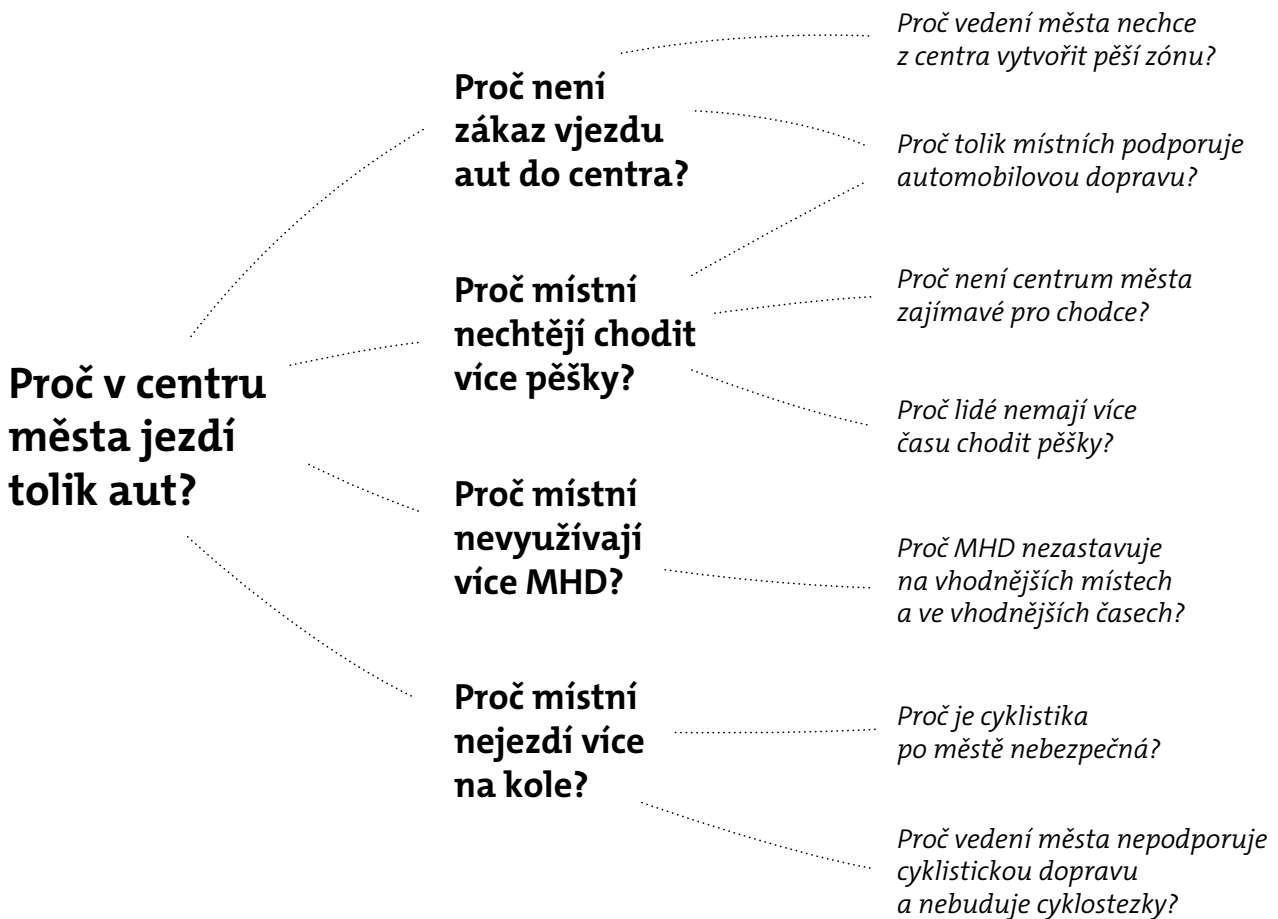
Řetězec PROČ (40 min)

Záměr této části je analyzovat hlavní problémy zkoumaného místa a proniknout k jejich hlubším příčinám.

Uvedte: *Zjišťujeme, že městské prostředí nás ovlivňuje skrze podněty a pocity, které jsou reakcí na okolní prostorové jevy. Různé objekty kradou naši pozornost (např. reklama), ovlivňují nás negativně (doprava hlukem a smogem). Nyní zaostříme na podstatu těchto problémů, budeme zkoumat, odkud se berou, co je jejich prvotní příčinou.*

Postupujte takto:

- Nechejte každou skupinu vybrat si jeden z negativních podnětů, který bude následně zkoumat. Ten ať přepíše jako otázku (např. *Proč v centru města jezdí tolik aut?*) na levou část papíru. Poté skupiny požádejte, aby přemýšlely nad všemi přímými příčinami tohoto problému. Každou z příčin potom položte znovu jako otázku a propojte s otázkou původní. Takto pokračujte dále.
- U každé z příčin si poté znovu zkoumající položí otázku *Proč?* Opakujte tento proces tolikrát, kolikrát to daný problém dovolí, a pokaždé začněte nový sloupec napravo od předchozího.
- Konečným výsledkem bude diagram, který upozorňuje na složitost problému a jeho různé příčiny. Poté můžete požádat skupiny, aby rozlišily mezi těmi důvody, které mohou být podpořeny důkazy, a těmi, které nemohou.

Jakmile bude proces tak daleko, jak jen je to možné, podívejte se na políčka na pravé straně a vyzvěte zúčastněné, ať se ptají a sdílejí s ostatními skupinami:

- *Co díky otázkám teď víte?*
- *Jak to souvisí s naší pozorností?*
- *Kdo to způsobuje?*
- *Co lze udělat, aby se něco změnilo?*

Příklady pozitivní změny (30 min)

V této části se účastníci a účastnice seznámí s případovými studii – příklady pozitivní změny různých typů míst ve městě, které ukazují, jak různé kolektivy či jednotlivci mohou změnit negativní aspekty města.

Uvedte: Ted' se podíváme na příklady pozitivní změny různých typů míst ve městě blíže. Jednotlivci, komunity, spolky nebo celá města řešili podobně problémy s hlukem, vizuálním smogem, nedostupností zeleně nebo občanské vybavenosti. Tyto příklady nás mohou inspirovat, jakými způsoby lze transformovat město k lepšímu.

Rozdělte účastnice a účastníky na nové skupiny tak, aby v každé nové skupině byl právě 1 člověk z původních skupin. Rozdejte každé skupině různé texty s příklady pozitivní změny míst, ať si každý člověk přečte alespoň jeden text a skupina tedy všechny. Bude to trvat přibližně 10 minut.

Napište na flipchart otázky a zadejte, ať si na tyto otázky odpoví ve skupinách, na základě přečtených textů:

- *V čem spočíval problém? Jaká byla jeho hlavní příčina?*
- *Čím a kým byla odstartována změna? Jaké faktory napomohly ke změně?*
- *Co si z toho můžeme odnést? Jak to lze využít na případě našeho problému?*

Sdílejte a na flipchart запиšte odpovědi na poslední otázky – jak lze nové poznatky aplikovat na případech našich problémů.

Reimaginace různých míst (30 min)

Navazte představováním si i dalších míst: *Nejen město ovlivňuje negativně naše smysly, pozornost, psychiku. Ted' se podíváme i na jiné typy prostředí a pohrajeme si se svou fantazií, jak by tato místa mohla vypadat, aby se tu lidé cítili lépe.*

Zadejte skupinám, ať si vyberou typ prostředí, které dobře znají (např. náměstí, nádraží, nábřeží, škola, park...). Nechte je pobavit se o těchto otázkách v kontextu zvoleného místa (5 min):

- *Co s námi dělá toto prostředí? Jak ovlivňuje naši pozornost?*
- *Jak se tu cítíme? Jak bych se tu chtěla či chtěl cítit? (možno využít kartiček pocitů)*
- *Jak by místo vypadalo, aby to umožnilo?*

Rozdejte každé skupině flip a barevné pastelky a nechte je v průběhu 15 minut nakreslit plán, jak by místo mohlo vypadat podle jejich představ:

- *Vytvořte plán nového místa, jak by podle vás vypadalo, aby se tu lidé cítili lépe.*
- *Co by tam lidé dělali? Na co by se pak zaměřovala jejich či vaše pozornost?*
- *Co dál s tímto plánem?*

Vytvořte galerii těchto plánů a nechte ostatní procházet a komentovat.

Závěrečná reflexe (15 min)

Na závěr si v kruhu odpovíme společně na tyto otázky:

- *Co si z dneška odnášíte?*
- *K čemu bude dál směřovat vaše pozornost?*

Příloha 1

Zadání aktivity Pohlednice

Techniky, které vám umožní intenzivněji vnímat okolní vjemy:

- Zastav se, zavři oči a jen poslouchej (a čichej) podněty z okolí.
- Zaměř se na detaily, „zazoomuj“ jednotlivé drobnosti v okolí.
- Zastav se a pozoruj místo z širší perspektivy, z dálky nebo z výšky.
- Zastav se, zavři oči a vnímej, jak se tu cítíš.

Vyzkoušejte tyto techniky několikrát na různých místech.

Příloha 2 – Příklady pozitivních změn ve městě

Lublaň – město, které se nebálo postavit autům

Ještě v roce 2006 patřila Lublaň, hlavní město Slovinska, k městům s příšernou dopravní situací. Město sužovaly zácpy, problémy s parkováním, nesnesitelný hluk i znečištěné ovzduší. Lidé se raději stěhovali pryč a jejich dojíždění do města situaci ještě zhoršovalo.

Vedení města se proto rozhodlo situaci změnit. Nově zvolený starosta Zoran Jankovič se odhodlal k ambicióznímu kroku a přes protesty některých místních prosadil zákaz automobilové dopravy v centru města. Rozhodnutí však předcházela dlouhý proces informování a vyjednávání s veřejností – od výzkumů a informačních kampaní přes plánování opatření až po rozsáhlou podporu jiných druhů dopravy (MHD, pěší a cyklistické).

V roce 2015 pak namísto rušné čtyřproudé silnice na Slovinské ulici vznikl sdílený prostor, na němž lidé na kolech, pěší i autobusy mohou využívat ulici stejnou měrou. V prostoru bez jasně určených pravidel a překážek se musí účastníci a účastnice chovat preventivně opatrněji, což činí dopravu ve výsledku bezpečnější.

Hlučné a špinavé silnice tak dnes vystřídaly lavičky s posezením, kašny, kavárenské stolky, cyklisté a cyklistky a děti hrající si na ulici.

Zdroj: NESEHNUTÍ. Lublaň – město, které se nebálo postavit autům [online]. 10. 10. 2018 [cit. 17. 12. 2023].

Dostupné z: <https://www.moudramesta.cz/lublan-mesto-ktere-se-nebalo-postavit-autum/>

Příloha 2 – Příklady pozitivních změn ve městě

Čištění vizuálního smogu v Brazílii

Vizuální smog je termín označující nepřiměřenou a nevkusnou reklamu v ulicích města, která útočí na naši pozornost. Neregulované reklamní billboardy a poutače nejenže znehodnocují estetiku veřejného prostoru, ale mají i dlouhodobý efekt na kvalitu života. Nejzranitelnější skupinou jsou pak děti, které často nedokážou odolat reklamnímu tlaku a přijmou konzumní životní styl.

Mnoho měst se rozhodlo tento problém řešit radikálně – úplným zákazem reklam ve veřejném prostoru. První metropolí, která zakázala reklamu, bylo v roce 2007 brazilské São Paulo, kde radnice pod tlakem místních přijala *Zákon o čistém městě*. Celkově bylo odstraněno více než patnáct tisíc billboardů a tři sta tisíc rozměrných reklamních poutačů. Některá bílá místa byla po čase nahrazena nástěnnými malbami a street artem, jiná odhalila skryté problémy města – chudobu, bezdomectví a gangy. Díky tomu se tak odstartovala další kampaň za dostupné bydlení pro všechny obyvatele.

Po São Paulu přicházela se zákazem i další města. Prvním evropským městem zakazujícím pouliční reklamu se v roce 2014 stal francouzský Grenoble, v němž navíc každou odstraněnou reklamu nahradil vysazený strom.

Zdroje: SEDMÁ GENERACE. Město bez nánosů reklam [online]. 12. 12. 2016 [cit. 17. 12. 2023].

Dostupné z: <https://sedmagenerace.cz/mesta-bez-nanosu-reklam/>

RAPID TRANSITION. Adblocking – the global cities clearing streets of advertising to promote human and environmental health [online]. 23. 7. 2019 [cit. 17. 12. 2023]. Dostupné z: <https://rapidtransition.org/stories/adblocking-the-global-cities-clearing-streets-of-advertising-to-promote-human-and-environmental-health/>

Příloha 2 – Příklady pozitivních změn ve městě

Jak zanedbané místo v Athénách proměnit v park a zahradu

Kvůli asfaltovým a betonovým plochám trpí města často nedostatkem zeleně, což vede zejména v létě k přehřívání. V řeckých Athénách tento problém vyřešili lidé po svém. Ve čtvrti Exarchia v roce 2009 zabrala místní iniciativa prostor po zbořené klinice, který byl po několik let opuštěný, a následně na tomto místě navrhla a vybudovala park Navarinou. Po kolektivní domluvě a plánování rozbila aktivní skupina místních beton, odvezla suť, dovezla půdu a vysadila na místě stromy a další rostliny. V další fázi bylo vybudováno dětské hřiště a amfiteátr, kde se konají společenské akce. V roce 2012 pak byla vytvořena komunitní zahrada, ve které si obyvatelé a obyvatelky města pěstují vlastní jídlo.

Park Navarinou dodnes tvoří zelenou oázu v hustě obydlené šedi Athén. Komunita pořádá na místě kulturní akce pro děti i dospělé a vzdělávací workshopy o tom, jak si vypěstovat vlastní potraviny.

Zdroje: GLOBAL ATLAS OF ENVIRONMENTAL JUSTICE. Self-organized Park Navarinou and Zoodochou Pigis Str., Greece [online]. 2. 5. 2022 [cit. 17. 12. 2023]. Dostupné z: <https://ejatlas.org/conflict/self-organised-park-navarinou-and-zoodochou-pigis-str>

URBAN NATURE ATLAS. Navarinou Park [online]. 10. 10. 2021 [cit. 17. 12. 2023]. Dostupné z: <https://una.city/nbs/athens/navarinou-park>

Příloha 2 – Příklady pozitivních změn ve městě

Správcovství opuštěných domů v Lipsku

Zatímco se řada lidí stěhuje z měst do satelitních městeček, centra měst se často potýkají s odlivem obyvatelstva a chátráním starých domů. Na druhou stranu lidé s nižšími příjmy nemají možnost sehnat levné bydlení a často musí platit vysoké nájem i za rozpadající se byty.

Tento problém se snažili vyřešit v německém Lipsku specifickým způsobem. Družstevnická organizace Haushalten, která zprostředkovává dostupné bydlení širší vrstvě populace, usiluje o propojení majitelů a majitelek opuštěných domů s potenciálními zájemci či zájemkyněmi o bydlení nebo o využití těchto chátrajících budov. Domy tak získávají své správce či správce, kteří je opravují na vlastní náklady, udržují je v dobrém stavu, ale nemusí platit předražené nájem. Majitelé či majitelky se nemusí tolik starat o dům, řešit drahé opravy a údržbu a bát se, že jejich nemovitost bude znehodnocena nebo vyrabována. V současnosti v Lipsku funguje 18 správcovských projektů a rozšiřují se i do dalších německých měst.

Obdobné programy rozvíjejí organizace i ve snaze spravovat staré prostory domů, využívané dříve pro obchody nebo sklady, které v dnešní době mohou sloužit např. jako ateliéry pro umělce či umělkyně.

Zdroje: HAUSHALTEN. e.V. Wächterhäuser - Das Modell [online]. [cit. 17. 12. 2023].

Dostupné z: http://www.haushalten.org/de/waechterhaeuser_modell.asp

URBACT – (RE)MAKING THE CITY. Guardian Houses, Leipzig, Germany [online]. [cit. 17. 12. 2023].

Dostupné z: <http://remakingthecity.urbact.eu/guardian-houses-leipzig-germany--32.case>

Příloha 2 – Příklady pozitivních změn ve městě

Participativní rozpočet – jak mohou lidé aktivně přetvářet veřejný prostor

Jedním ze stěžejních problémů měst je nezájem obyvatelstva o dění v obci, jeho pasivní role při utváření měst. Veřejný prostor je totiž často ovládán mocnými – politiky či političkami a developerkami nebo developery – kteří rozhodují o tom, kde, co a jak bude stát.

Participativní rozpočet představuje efektivní nástroj, jak se do rozhodování o rozvoji své obce mohou aktivně zapojit místní. Radnice vymezí část peněz z ročního rozpočtu, obyvatelé a obyvatelky pak podávají návrhy, co by se za tyto peníze mělo ve městě vybudovat. Smyslem participativního rozpočtu je především vtáhnout místní do dialogu o utváření místa, kde žijí, ukázat lidem, jak se mohou na tvoření města podílet. A zároveň naučit radnice způsobu, jak občanům a občankám naslouchat a jak s nimi konstruktivně komunikovat. Důležitou součástí participativního rozpočtu jsou pak veřejná setkání a debaty o návrzích.

Participativní rozpočet už vyzkoušelo více než sto českých obcí, více než patnáct set měst z celého světa. Díky participativnímu rozpočtu vznikl nespočet smysluplných kreativních projektů od komunitních zahrad a parků přes opravy veřejných budov a náměstí až po podporu kulturních událostí a sousedských slavností. Organizace Agora CE také v otázce participativního rozpočtu vzdělává mladé lidi, přičemž skrze její projekty se mohou aktivně zapojit do rozhodování na úrovni místních samospráv či řešit problémy, které je v obci trápí.

Zdroj: PARTICIPATIVNÍ ROZPOČET. O participativním rozpočtu. [cit. 17. 12. 2023].

Dostupné z: <https://www.participativni-rozpocet.cz/o-participativnim-rozpocetu/>

Vzniklé metodické materiály byly finančně podpořeny Ministerstvem životního prostředí z projektu:
Ke kořenům: transformativní pedagogika jako základ environmentálního vědomí.
Vytvářené materiály nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP.

Skrze transformativní vzdělávání, nerůstovou ekonomiku a facilitaci přispíváme ke světu, kde budou potřeby všech naplněné v rámci planetárních mezí.

www.nazemi.cz

Ministerstvo životního prostředí